

Mossen

Hoewel ik niet zo ver zou willen gaan te beweren dat de mossen bij de KNNV een vergeten groep vormen, is het toch een feit, dat velen deze plantengroep kennelijk te lastig vinden om de studie hiervan ter hand te nemen. Dat is erg jammer, want niet alleen vinden we mossen in bijna alle vegetatietypen, maar wat even belangrijk is, we kunnen ze het gehele jaar door vinden. Vooral van oktober tot maart is dit erg prettig, het aantal bloeiende 'hogere' planten is dan klein, maar mossen kunnen we dan over het algemeen goed ontwikkeld aantreffen. Hoewel de mossenstudie heus niet een der gemakkelijkste is, moeten de moeilijkheden nu ook weer niet overschat worden. Inderdaad is het vooral in het begin niet gemakkelijk om de naam van een mos te weten te komen. In de eerste plaats is dit natuurlijk te wijten aan de onbekendheid met de materie, determinatietermen en soms ook het ontbreken van een geschikte tabel. De Mossentabel van Margadant is nergens meer te krijgen, wat men er ook voor biedt. En vooral voor beginners voldoet deze tabel goed. Margadant is overigens bezig met de bewerking van een nieuwe druk, de vierde, waarvan ik hoop dat ze spoedig in de handel is. Het uitstekende werk van Dixon (bladmossen) is momenteel ook uitverkocht, maar ook hiervan zal binnen niet al te lange tijd wel een nieuwe druk verschijnen. Om mee te beginnen is dit werk wellicht minder geschikt, daar men meestal onbekend is met de Engelse terminologie. Hetzelfde geldt voor Macvicar (levermossen). Bij verdere studie zijn het echter onontbeerlijke werken evenals de 'Kleine Kryptogamenflora' van Gams.

Misschien ook schrikt het woord microscoop velen af en eerlijk gezegd, men zal bij serieuze studie werkelijk 'aan de microscoop' moeten. Nu is dat in het begin zeker niet noodzakelijk. Men kan zich voor eerst beperken tot het verzamelen van enige

grote, opvallende soorten en hiervoor is een loupe met niet al te kleine vergroting vaak voldoende. Ook kunnen zonder meer in het veld een behoorlijk aantal soorten als zodanig herkend worden en met enige ervaring neemt dit aantal nog toe.

Natuurlijk zijn er ook groepen, waar men zonder microscoop niet ver mee komt. Zo bijvoorbeeld de geslachten Veenmos (*Spagnum*), Knikmos (*Bryum*) en Haarmutsmos (*Orthotrichum*), om maar enkele geslachten te noemen.

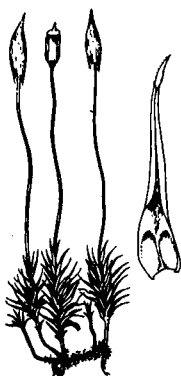
Een gemakkelijk kenbare soort is het Zilvermos (*Bryum argenteum*), zeer algemeen en bijna overal aan te treffen, ook vaak tussen de straatstenen. De kleurloze (hyaline) bladtoppen zijn een opvallend kenmerk. Velen kennen waarschijnlijk wel het Parapluitjesmos (*Marchantia polymorpha*), b.v. van greppelwanden en oude kampvuurplaatsen. Langs beekoevers kunnen we bijna altijd wel *Pellia epiphylla* aantreffen.

Beekoevers, boswallekes en (lemige) greppelwandjes zijn vaak groeiplaatsen van tal van interessante en zeldzame soorten.

Het Kantmos (*Lophocolea heterophylla*) is óók een van de soorten waar we als beginner kennis mee zullen maken. In de bossen van het Diluviale deel van ons land is het Kussentjesmos (*Leucobryum glaucum*) algemeen. Algemener nog is het Knopmos (*Aulacomnium androgynum*), zowel in als buiten de bossen aan te treffen en direct te herkennen aan de steeltjes met broedkorrels (pseudopodia). Op muurtjes en stenen bruggetjes kunnen we zeker Muurmos (*Tortula muralis*) aantreffen (wanneer de muurtjes tenminste oud genoeg zijn) en wie kent niet de *Tortula* uit de duinen, het Duinsterretje (*Tortula ruralis* var. *arenicola*)? In het Duindistrict bedekt het Duinklauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme* var. *lacunosum*) vaak grote gedeelten van duinhellinkjes, met het

Bronsmos (*Pleurozium schreberi*) zullen we ook geen moeite hebben en in de duinvalleien vinden we Puntmos (*Calliergonella cuspidata*).

Langs vochtige paden in het duin zien we het mooie Gerimpeld sterremos (*Mnium*

Zandhaarmos.

Steenleversmos of Paraplusjesmos.

undulatum), Boompjesmos (*Climacium dendroides*) en soms (zo op Voorne), Thujamos (*Thuidium tamariscinum*). Noordhellinkjes zijn vaak zeer interessant. In de Voornse duinen vinden we hier bv. Pluimstaartmos (*Rhytidiadelphus triquetrus*), Rozetmos (*Rhodobryum roseum*), Etagemos (*Hylocomium splendens*) en Smaragdmos (*Camptothecium lutescens*). Ook treffen we hier soms Gewoon klokhoedje (*Encalypta vulgaris*) of Groot klokhoedje (*Encalypta streptocarpa*) aan. Op steile Noordkantjes groeit graag het Langkapselmos (*Tortula subulata*), gemakkelijk te herkennen aan de zeer lange lange sporenkapsels. In de nabijheid van het reeds genoemde Duinsterretje groeit vaak het Bleek slaapmos (*Brachythecium albicans*), de plantjes dicht open in het meestal stuivende zand. Algemeen en zeker enige der gemakkelijkst herkenbare soorten zijn Groot laddermos (*Pseudoscleropodium purum*) en Rimpelmos (*Atrichum undulatum*). En dan hebben we het nog niet gehad over Gewoon sterremos (*Mnium hornum*), Weidehaakmos (*Rhytidiadelphus squarrosus*), Gewoon haarmos (*Polytrichum commune*) en vele anderen.

Al de zoëven genoemde soorten zijn zonder al te veel ervaring gemakkelijk te herkennen en vormen een goede basis om de mossenstudie mee te beginnen. Moeilijker soorten zullen dan 'als vanzelf' herkend worden en langzamerhand zal men, zeker wanneer men de microscoop gaat hanteren, een behoorlijke soortenkennis vergaren.

Een goed beginpunt zal deelname aan het mossenweekend zijn. Gewoonlijk wordt dit in maart gehouden. Excursies worden hier gekoppeld aan leerzame instructie, lezingen etc. Het geheel onder de prettige leiding van het echtpaar van Vliet.

Dat meerderen belang gaan stellen in de groep der mossen, is een verheugend feit. De mossenweekenden worden tenminste door een steeds groter aantal belangstellenden bijgewoond. Misschien bent U er in maart (dit keer begin april) ook bij?

Rotterdam, december 1969.